

אמור אביי היכי נעביד. פירוש שורת הדין דכל שהוכשרה הרחבה הוכשרה^(ה) הכל ולא היו רוצין לטרוח ולקצר הרחבה לעשות בה מחיצה אחת לשם דירה חוץ לארבעה טפחים מן הכותל הראשון, גם אמר רש"י ז"ל כי חומת הרחבה היתה חזקה מאד והיה הדבר קשה לפרוץ בה פרצה ביותר מעשר או להשלים על הפלוש עד יותר מעשר ולחזור ולהעמידה בעשר ואם כן היכי נעביד.

נעביד מחיצה אגודא דנהרא אין עושין מחיצה על גבי מחיצה. פי' נעביד מחיצה אגודא דשביל שעל הנהר וכיון שהשביל פרוץ במלואו לרחבה אותה סתימה שעושה לשביל לסותמו חשוב כאילו עשה ברחבה עצמה מחיצה אחת לשם דירה, ואע"ג דסתימה זו אינה ביותר מעשר, מכל מקום כיון שקודם לכן היתה השביל כעומד בפני עצמו עתה שסותם אותו ונעשו הרחבה והשביל דבר אחד הרי הוא כאילו עושה עתה מן השביל והרחבה מקום אחד וכאילו הוסיף השביל על הרחבה, ועדיפא הא מעשה מחיצה אחת ברחבה לשם היקף דירה וכן פרש"י ז"ל, אבל טעמא דמיגו ליכא למימר הכא כי הסתימה הזאת לא הכשירה כלום בשביל לבדו כדי שנאמר מיגו.

אין מחיצה ע"ג מחיצה. פרש"י ז"ל דלא חשיב היקף דירה מפני שיגביה לשם דירה אפילו כל כותלי הקרפף שלא הוקפו בתחלתן לשם דירה והכא גודא דנהרא שהוא עמוק עשרה חשוב מחיצה גמורה, וא"ת גודא דנהרא היאך חשובה מחיצה ניחוש דילמא מסיק נהרא שרטון למאן דחייש הכי בפ"ק, י"ל דהכא הנהר היה קצר בענין דליכא למיחש להכי, והקשו בתוספות דהא אמרינן לקמן (כ"ה א') בעושה מחיצה ע"ג תל גבוה עשרה דהויא מחיצה להכשיר קרפף יותר מבית סאתים דהא באויר מחיצות האחרונות הוא דר והיכירא רבה איכא, והא לא קשיא לפי מה שגורס רש"י ז"ל לקמן כדבעינן למימר, וי"ל דאביי ורבה לית להו ההיא דר' יוחנן, ובתוספות פירשו כי בסוף השביל הסמוך לגודא היה תל המתלקט עשרה מתוך ד' דהוה חשיב מחיצה ועולין דרך שם ויורדין אחרי כן באלכסון אל הנהר, אי נמי כי הנהר היה קצר ומצד הנהר השני היו מחיצות נראות עולות למעלה מן השביל שהיו רואין עצמן תוך מחיצות, וקשה קצת היאך לא פירשו זה בתלמוד כשם שפירשו דשביל סליק לגודא, ואין לומר שהיתה כותל גמורה בסוף השביל ולדידיה קרינן גודא דנהרא דהא בכל דוכתא קרינן גודא דנהרא לשפת הנהר מלשון והנהר מלא על כל גדותיו, וכדפריש הראב"ד ז"ל, וא"ת אי משום דאין מחיצה על גבי מחיצה יכניסו החדשה לשביל ד' טפחים, י"ל דא"כ היה השביל מתקצר להם.

כזרעים, דאילו היכא דחזו לתשמישתן הא אסיקנא דלא אסר כלל.

מיד דהוי אכריא דפירי. פירש רש"י ז"ל כריא דפירי שוחה עמוקה שמצניעין בה פירות כי אע"פ שהיא עמוקה הרבה נוטלין ממנה בשבת, ולא נהיר דכי הא ודאי אם היא יותר מבית סאתים אסור להוציא ממנה לחצר דכקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה הוא, דכריא דפירי כי הא לא חשיבא אלא כמוקפת שלא לדירה כדאמרינן לקמן (כ"ו א') בעובדא דאבורנקא גבי פירא דבי תורי, והנכון דכריא דפירי פירושו כרי גדול של פירות שעומד בתוך החצר שאפילו הוא גבוה הרבה ויש בו יותר מבית סאתים טפל הוא לחצר דהכל לצורך תשמישי בני אדם הדרין בחצר, ותו לא מיד.

ההוא רחבה דהות בפום נהרא. פי' והיתה יתרה מבית סאתים שלא הוקפה לדירה ודינה ככרמלית ולהכי היתה אוסרת על המבוי והשביל כשנפרצו לה מפני שנפרץ למקום האסור להן, הא אילו הוקפה לדירה או שאין בה אלא בית סאתים הרי היא מותרת לעצמה ואינה אוסרת לא על המבוי ולא על השביל, והיינו דאמרינן בפ"ק (ז' א') שאם היה מבוי כלה לרחבה אינו צריך כלום דמירי התם כשהוקפה לדירה או שאין בה יותר על בית סאתים שמוותר לטלטל בכולה.

חד גיסא פתוח למתא וחד גיסא פתוח לשביל של כרמים. פי' ואחד השביל ואחד המבוי היה להם ג' מחיצות אלא שהיו פרוצין במלואן לרחבה אבל הרחבה אינה פרוצה כלום, ומדינא בין המבוי בין השביל מותר הוא בפני עצמו אלא שהרחבה אוסרתם מפני שהיא אסורה ואוסרת דכל שנפרץ במלואו למקום האסור לו הרי זה אסור, ומ"מ הרחבה אינה פרוצה במילואה גם אין הפלוש יותר מעשר שאילו היתה ג"כ פרוצה במלואה א"כ הרי נתערבו המבוי והרחבה והשביל ונעשו רשות אחת כמבוי גדול שהוא סתום מכל צד, ואילו היה הפלוש יותר מעשר כשסותם ממנו מעט לשם רחבה דיו כדאמר שמואל לעיל פרוץ בה פרצה יותר מעשר וגודרו ומעמידו בעשר והויא לה רחבה מוקפת לדירה ומותרת לעצמה ואינה אוסרת, אלא ודאי כדאמרן וכן פירש"י ז"ל.

ושביל של כרמים סליק לגודא דנהרא. ופרש"י ז"ל כי דיורין היו קצת בשביל זה, וכן עיקר שאלמלא כן לא שייך להכשירו בלחי כדלקמן שאין תורת לחי אלא למבוי שיש בו דיורין.

השבילים לא סלקי לגודא דנהרא קרוב הדבר שלא יתנו לבם על הגודא ויתירו כן בעלמא, ובתוספות פירשו בשם השר ז"ל דהכא עסקינן שאין בשביל(ין) אלא דיורין מועטין במיעוטו של שביל לא יחשבו אותם ויבאו להתיר כן בשביל של כרמים שאין בו שום דיורין, והוא צריך מן הדין פס או שני לחיים כדין מבוי שאין בתים וחצרות פתוחים לתוכו, וליכא למימר ש[י]עשו בכאן פס ד' דאם כן אתו גמלי ושוו ליה.

אלא אמר רבא ליעביד לחי מהך גיסא דלהדי מתא מיגו דמהני למתא. פי' מיגו דמהני למבוי הכלה לרחבה כמבוי שתום היוצא לרשות הרבים או לכרמלית שנכשר בלחי, מהני נמי לרחבה כאלו עשה לה מחיצה גמורה לשם דירה דהכשרו למבוי חושבו, ובדאי כי שורת הדין דכיון שהוכשרה רחבה הוכשר גם השביל שהרי הוא פרוץ למקום המותר לו, אבל רש"י ז"ל סובר דאפי' הכי אוסרין את השביל שלא יתכשר בלחי זה שלא יאמרו לחי מועיל לשביל של כרמים, ובתוספות אומרים דכיון שלא נעשה הלחי לשם השביל ומאליו השביל ניתר מפני שכלה לרחבה המותרת לעצמה תו ליכא למיגזר, וכן עיקר.

טלטולי במתא גופה שרי ברחבה גופה שרי ממתא לרחבה ומרחבה למתא פליגי בה רב אחא ורבינא חד שרי וחד אסר מאן דשרי דהא לית בה דיורין. פי' שיאסרו על בני המבוי וכחצר אחת הם, ומאן דאסר חיישינן דדילמא (ד) ממלכי והוון בה דיורין. שיפתחו לרחבה פתחים מן הבתים שסביבותיה ויהיו ברחבה דיורין ואותן דיורין אוסרין מלהכניס ולהוציא מן המבוי לרחבה עד שישתתפו ביחד והיו צריכין להשתתף אלו על אלו כשתי חצרות שפתח אחד ביניהם ושמא לא יתנו לבם וישתמשו בו בלא שיתוף כדרך שמשתמשין (פירשו) [עכשיו] כי זה דבר קרוב הוא לטעות, וא"ת מהאי טעמא נאסור גם המבוי לעצמו והרחבה לעצמה, זה אינו שאפילו היו בה דיורין ולא נשתתפו אלו עם אלו [אלו] משתמשין לעצמן ואלו משתמשין לעצמן כשתי חצרות שיש פתח ביניהם, ונראין דברים שלא גזרו כאן אלא במבוי שיש לחי ביניהם שמפסיקין ונראין כשתי מבואות ואפ"ה הם משתמשים שם ויבואו להתיר כן גם לאחר שהיו דיורין ברחבה, אבל השביל שנראה אחד עם הרחבה וכמבוי אחד שוב לא יטעו וידעו בטוב דמבוי שנתוספו דיורין צריכין הם להשתתף אלו עם אלו, כי כל אחד מבני המבוי אוסר על חבריו אם לא ישתתף עמו.

ליעבד ליה צורת הפתח אפומא דשביל של כרמים. פירוש הפתוח לרחבה והשתא מהני צורת הפתח להתיר השביל הנפרץ במילואו לרחבה ומגו דמהני לשביל מהני לרחבה ושמו ותועלתו שעושה לשביל חושבו כאילו עושה סתימה גמורה לרחבה לשם דירה כשעשה פתח זה לשם דירה (כשעשה פתח זה) דאע"ג דאפילו הוקף ולבסוף פתח לא מהני בעלמא הכא מהני במגו, וא"ת וכיון דמדיון מגו הוא דמהני למה לא הזכירו כמו שהזכיר בסמוך גבי לחי, וי"ל דכיון דלא קאי לא חייש להזכירו ובלחי דקאי לפום סבריה דאביי פירש טעמיה, ועוד דגבי לחי הוצרך לפרש מפני שהיא רבותרא גדולה לומר שיועיל לחי במשהו להתיר הרחבה ולעשות היקף לדירה.

גמלא שדיין ליה. פירש רש"י ז"ל גמלים הבאים מן העיר דרך הרחבה לשאוב מן הנהר, ותימה אם כן היכי ס"ד לעשות כותל בסוף השביל, וי"ל כי יניחו שם מן הצד דרך מעבר לגמלים שיעברו לנהר, ויש לפרש כי אלו הגמלים עוברים דרך הרחבה אל הכרמים או לזבל או להוציא משאות פירות משם.

אלא אמר [אביי] לעביד לחי אשביל של כרמים. פי' הסמוך לרחבה להכשירו כמבוי הסתום שהוא כלה לכרמלית בלחי כל שהוא גבוה עשרה בלבד לא שדו ליה גמלי, ומגו דחשיב לאכשורי מבוי חשוב כסתימה ומחיצה גמורה לשם דירה להכשיר הרחבה, וא"ת והלא כבר יש לשביל לחי מן הגיפופין של הרחבה שהרי היא אינה פרוצה במילואה וקיי"ל דנראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי וכיון שכן הלחי שהוסיף אינו מועיל כלום ויתר שהוא כנטול דמי ואין כאן שום היקף לדירה לרחבה זו, ובתוספות תירצו דשאני הכא שכיון שהגפופין נעשו לצורך הרחבה ולא הועילו לה (אם) לשביל ולמבוי לא יועילו דלנפשה לא מצלה והיכי מצלה לאחריני, ואין לדבר הזה טעם נכון, אבל הנכון דמייירי שהיו הגפופין ארבע אמות שאינן נדונין משום לחי כיון שהיו עשויין מאליהן, ואע"ג דסובר אביי דבלחי סגי להכשיר הוה סבר מעיקרא לאכשורה בצורת פתח כיון דחשיב טפי ועדיף כדי לעשות הכשר יותר.

א"ל רבא אם כן יאמרו לחי מועיל לשביל של כרמים דעלמא, פרש"י ז"ל שיבאו לטעות להתיר לחי לשביל של כרמים דעלמא דלא קאי אגודא דנהרא ואין לו מחיצה שלישית כי הכא דגודא חשיבא מחיצה כיון שגבוהה עשרה ויבואו להתיר מבוי מפולש בלחי, והקשו עליו דמאי שנא דבעלמא לא גזרינן מבוי שתום אטו מפולש, וי"ל דשאני הכא דמחיצה דגודא לא מינכרא וכיון שכן וגם שרוב